

Spis treści

Spis treści.....	3
Wstęp.....	7
1. Teoretyczne podstawy badania i konceptualizacji strategii zintegrowanego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w warunkach funkcjonowania Unii Europejskiej ...	9
1.1. Cele, założenia i struktura projektu badawczego ID ARA.....	9
1.2. O potrzebie wypracowania i wdrożenia strategii rozwoju.....	10
1.3. Od polityki sektorowej do polityki zintegrowanego rozwoju obszarów wiejskich.....	14
2. Struktura obszarów wiejskich i rolnictwa w Polsce.....	23
2.1. Obszary wiejskie i podstawy ich klasyfikacji.....	23
2.1.1. Statystyczna klasyfikacja obszarów wiejskich.....	23
2.1.2. Wiejskie obszary problemowe.....	25
2.1.3. Podział na megaregiony.....	27
2.2. Klasyfikacja rolnictwa.....	29
2.2.1. Zróżnicowanie regionalne.....	29
3. Identyfikacja głównych problemów polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich. . .	37
3.1. Najważniejsze problemy wsi i rolnictwa w świetle badań.....	37
3.2. Bezrobocie na obszarach wiejskich.....	38
3.2.1. Rozmiary problemu bezrobocia.....	38
3.2.2. Bezrobocie rejestrowane.....	39
3.2.3. Bezrobocie ukryte.....	43
3.3. Sytuacja dochodowa ludności wiejskiej.....	46
3.3.1. Struktura dochodów rodzin wiejskich.....	46
3.3.2. Zmiana struktury dochodów ludności związanej z rolnictwem w latach 90.....	48
3.3.3. Przyczyny zmiany struktury dochodów ludności wiejskiej.....	52
4. Konkurencyjność polskiego rolnictwa w latach 90.....	57
4.1. Pojęcie konkurencyjności.....	57
4.2. Przegląd literatury na temat konkurencyjności polskiego rolnictwa.....	58
4.3. Koncepcja konkurencyjności polskich gospodarstw rolnych.....	60
4.4. Czynniki determinujące konkurencyjność polskiego rolnictwa.....	61
4.4.1. Wpływ sytuacji makroekonomicznej.....	61
4.4.2. Zmiany całkowitej produktywności i opłacalności gospodarstw rolnych.....	68
4.5. Jaka jest perspektywa zmian konkurencyjności rolnictwa?.....	71
4.6. Podsumowanie.....	73
Aneks.....	74
5. Dywersyfikacja ekonomiczna indywidualnych gospodarstw rolnych.....	83

5.1.	Definicja dywersyfikacji.....	83
5.2.	Zróżnicowanie regionalne.....	84
5.3.	Wyniki badań empirycznych prowadzonych w ramach projektu IDARA	86
5.4.	Podsumowanie.....	91
6.	Rozwój kapitału ludzkiego na wsi, ze szczególnym uwzględnieniem problemu edukacji.....	93
6.1.	Uwarunkowania dostępu do wiedzy i edukacji na obszarach wiejskich.....	93
6.2.	Aspiracje edukacyjne na wsi.....	94
6.3.	Rola samorządu lokalnego w tworzeniu systemu edukacji.....	98
6.4.	Stosunek władz gminnych do problemów szkolnictwa.....	102
6.5.	Wychowanie przedszkolne na wsi.....	105
6.6.	Szkoły w liczbach.....	106
6.7.	Warunki nauczania na wsi.....	109
6.8.	Oferta edukacyjna szkół.....	112
6.9.	Małe szkoły.....	114
6.10.	Nauczyciele.....	116
6.11.	Aktywność rodziców.....	119
6.12.	Edukacja a rynek pracy.....	119
6.13.	Podsumowanie.....	122
	Aneks: Niektóre programy wspierające edukację na wsi.....	123
7.	Instytucjonalne uwarunkowania rozwoju obszarów wiejskich.....	133
7.1.	Struktura i funkcje administracji publicznej na obszarach wiejskich.....	133
7.1.1.	Administracja rządowa: szczebel centralny i szczebel terenowy.....	134
7.1.2.	Samorząd wojewódzki - samorząd powiatowy - samorząd gminny	141
7.1.3.	Obszary kompetencyjne jednostek samorządowych.....	143
7.1.4.	Podsumowanie.....	158
7.2.	Finanse samorządu terytorialnego.....	160
7.3.	Samoorganizacja społeczna i organizacje pozarządowe działające na rzecz wsi i rolnictwa.....	168
7.3.1.	Formy i zakres aktywności społecznej mieszkańców wsi.....	168
7.3.2.	Organizacje pozarządowe wspierające rozwój wsi.....	174
7.3.3.	Zasady współpracy sektora pozarządowego z administracją publiczną.....	178
7.3.4.	Przykład budowy instytucji sprzyjających rozwojowi wsi: Lubelska Inicjatywa Rozwoju Wsi.....	180
8.	Uwarunkowania rozwoju obszarów wiejskich na podstawie wybranych regionów.....	185
8.1.	Obszary wiejskie województwa podlaskiego.....	186
8.1.1.	Zasoby ludzkie.....	186
8.1.2.	Infrastruktura techniczna.....	188
8.1.3.	Gospodarka.....	190
8.1.4.	Analiza SWOT dla województwa podlaskiego.....	198
8.1.5.	Priorytety rozwoju.....	199
8.2.	Stowarzyszenie gmin Dolina Strugu.....	203
8.2.1.	Ogólna charakterystyka Doliny Strugu.....	203
8.2.2.	Działalność rolnicza.....	204

8.2.3.	Działalność pozarolniczą.....	206
8.2.4.	Ogólne wnioski wynikające z analizy sytuacji w Dolinie Strugu . . .	208
8.3.	Kotlina Kłodzka - kraina wielkich możliwości.....	209
8.3.1.	Uwarunkowania naturalne.....	209
8.3.2.	Uwarunkowania gospodarcze.....	211
8.3.3.	Społeczne uwarunkowania rozwoju powiatu.....	211
8.3.4.	Działania samorządowe.....	213
9.	Szanse i możliwości rozwoju turystyki wiejskiej.....	215
9.1.	Międzynarodowy ruch turystyczny.....	215
9.2.	Agroturystyka jako forma przedsiębiorczości na obszarach wiejskich Europy.....	218
9.3.	Agroturystyka jako element rozwoju terenów wiejskich.....	229
10.	Doświadczenia i perspektywy wdrażania programów rolnośrodowiskowych oraz wspierających rolnictwo ekologiczne.....	241
10.1.	Wstęp.....	241
10.2.	Programy rolnośrodowiskowe w UE.....	241
10.3.	Założenia krajowego programu rolnośrodowiskowego.....	245
10.4.	Krajowe doświadczenia we wdrażaniu instrumentów rolnośrodowiskowych.....	250
10.5.	Perspektywy wdrażania programów rolnośrodowiskowych.....	253
10.6.	Rolnictwo ekologiczne.....	258
11.	Polska wieś i rolnictwo na drodze do Unii Europejskiej.....	273
11.1.	Doświadczenia związane z wdrażaniem programu SAPARD w Polsce.....	274
11.1.1.	Struktura programu i przygotowania do jego uruchomienia.....	274
11.1.2.	Wdrażanie programu.....	284
11.1.3.	Wykorzystanie środków SAPARD-u przez poszczególne grupy podmiotów.....	289
11.1.4.	Główne problemy we wdrażaniu SAPARD-u.....	292
11.1.5.	Przypadek szczególny: przebieg prac wdrożeniowych nad Działaniem 4 (Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich).....	295
11.2.	Ewolucja stosunku mieszkańców wsi wobec integracji Polski z Unią Europejską.....	296
	Aneks: Kalendarz prac nad wdrażaniem i realizacją programu SAPARD w Polsce.....	307
12.	Modelowanie sektora rolnego oraz scenariusze rozwoju rolnictwa i polityki rolnej.....	311
12.1.	Cele i założenia modelu i-sim (IDARA Policy Simulation Model).....	311
12.2.	Scenariusze sektora rolnego w Polsce w zależności od warunków integracji Polski z UE (2006 r.).....	314
12.2.1.	Badanie I (negocjacje) - zdefiniowane scenariusze polityki rolnej i założenia.....	314
12.2.2.	Wyniki różnych scenariuszy negocjacyjnych.....	316
12.2.3.	Badanie II (ustalenia z Kopenhagi) - zdefiniowane scenariusze polityki rolnej i założenia.....	319
12.2.4.	Wyniki scenariuszy po negocjacjach.....	323

12.2.5. Skutki redystrybucji przychodów z działalności rolniczej.....	330
12.3. Podsumowanie.....	332
13. Zarys strategii zintegrowanego rozwoju obszarów wiejskich w Polsce i rekomendacje dla polityki państwa wynikające z przeprowadzonych badań.....	335
13.1. Podstawy strategii.....	335
13.2. Rekomendacje dla polityki państwa w odniesieniu do wybranych dziedzin rozwoju obszarów wiejskich.....	341
13.2.1. Instytucje służące rozwojowi wsi i rolnictwa.....	342
13.2.2. Polityka wzmacniania konkurencyjności rolnictwa.....	346
13.2.3. Wybrane aspekty wdrażania programów wspierających dywersyfikację w Unii Europejskiej - lekcje dla Polski.....	349
13.2.4. Instrumenty wzmacniania żywotności ekonomicznej obszarów wiejskich: polityka rynku pracy.....	353
13.2.5. System edukacji na wsi - rekomendacje.....	354
13.3. Etapy realizacji strategii zintegrowanego rozwoju obszarów wiejskich.....	357
13.3.1. Przewidywane zmiany we Wspólnej Polityce Rolnej (CAP) i polityce rozwoju obszarów wiejskich w UE.....	357
13.3.2. Referendum, akcesja i co dalej?.....	361